

Východoslovenská obec Čabiny a Chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky

17. septembra 2021 ✚ Cirkev ✚ Rozhovory

Krátko pred návštevou Svätého Otca Františka ma služobná cesta zaviedla na východné Slovensko, kde som mal možnosť stretnúť sa s našimi gréckokatolíckymi bratmi vo viere a zažil som tak veľmi príjemné stretnutie s kňazmi a veriacimi v malebnom prostredí najvýchodnejšieho – „rusnáckeho“ (rusínskeho) cípu Slovenska.

Zdroj: archív Nadácie Slovakia Christiana

S otcom Vladimírom Pančákom sme hovorili o rôznych témach, ktoré by som rád priblížil čitateľom nášho portálu v nasledujúcich riadkoch.

Otec Vladimír, staráte sa o duchovné blaho a rast komunity gréckokatolíckych veriacich v obciach Čabiny, Rošovce a Sukov. Milostivý Hospodin Vás požehnal krásnou a početnou rodinou, ktorá Vám je určite oporou a radosťou v živote. Na rozdiel od rímskokatolíckych duchovných sa môžu gréckokatolícki duchovní ženiť. Nie je hektické a náročné starať sa zároveň o veriacich i vlastnú rodinu? Ako to zvládáte?

Áno, my gréckokatolíci máme možnosť vyberať si, či prijmem sviatosť kňazstva ako slobodní alebo ako ženatí. Tak ako vidno moja cesta ku kňazstvu viedla cez manželstvo s mojou pani Vierkou, s ktorou chvála Pánu Bohu žijeme šťastne už 21 rokov a milostivý Boh nám požehnal 3 deti, samé princezné. ☒☒

Možnosť slobodne si vybrať starať sa o svoju, ale aj farskú rodinu prináša so sebou o to väčšiu zodpovednosť. Je zrejmé, že veriaci ale aj neveriaci jedným očkom pozerajú aj na rodinu kňaza a môžu aj takým spôsobom porovnávať, či slova vyslovené a adresované veriacim sú naplnené a zhmotnené aj v rodine kňaza.

Starostlivosť o moju rodinu určite nie je prekážkou v mojej pastoračii vo farnosti, ale naopak moje dievčatá, ale aj moja pani sú mi v mnohých veciach nápomocné. Myslím si (ale je to len môj subjektívny názor), že život kňaza v takýchto dvoch rodinách – osobnej i cirkevnej je trošku náročnejší, ale ak to funguje ako má, tak je to pre kňaza dvojnásobná výhra a radosť.

Rodina otca Vladimíra Pančáka

zdroj: archív Nadácie Slovakia Christiana

Otec Vladimír, naša Nadácia Slovakia Christiana poskytla finančný dar na zveladenie chrámu v Čabinách. Chrám narodenia Presvätej Bohorodičky je nádherný, pre mňa bola účasť na gréckokatolíckej bohoslužbe (po prvýkrát v živote) veľmi pozitívnym duchovným zážitkom, aj keď som sa musel počas slávenia Svätej omše orientovať podľa okolitých veriacich. Mohli by ste nám povedať niečo bližšie aj o histórii chrámu?

Som veľmi rád, že som mohol Nadáciu Slovakia Christiana spoznať cez skvelých ľudí, ktorí pracujú v tejto nadácii. Nikdy v živote som nevybavil peniaze na obnovu hociktorého chrámu, kde som bol správcom tak rýchlo, ako v tomto prípade. Jediný telefonát a správca Nadácie Slovakia Christiana pán Komár vedel, že cieľ na ktorý pôjdu tieto peniaze, čiže oprava gréckokatolíckeho chrámu Narodenia Presvätej Bohorodičky v Čabinách a výmena starých vchodových dverí za nové, bude vhodnou podporou.

S peniazmi na výmenu dverí sme od správcu nadácie dostali aj jedno krásne pranie, „*aby sa dvere nášho chrámu stali pre našich veriacich bránou do Neba*“. Toto pranie pána Komára oslovilo všetkých našich veriacich, sme vďační za pomoc, ktorú nám nadácia poskytla, ešte raz srdečná vďaka.

Nové vchodové dvere sú vyzdobené plastikami našich dvoch gréckokatolíckych blahoslavených duchovných Petra Pavla Gojdiča OSBM a Vasiľa Hopka, ktoré vznikli za príspevnia rodáka z Čabín, akademického sochára Michala Gavulu.

Otec Vladimír Pančák a otec Marek Valenčík z farnosti Repejov

zdroj: archív Nadácie Slovakia Christiana

Pýtali ste sa ma na históriu chrámu v Čabinách. Je pomerne bohatá, pokúsim sa ju však čo najjasnejšie a najstručnejšie zhrnúť.

V roku 1601 sa v archívoch spomína skutočnosť, že obec Čabiny bola rusínskou obcou, v roku 1622 sa spomína kňaz „batko Havrilo“. O takmer 100 rokov neskôr bola už farnosť v Čabinách pomerne známou v celom okolí, žiaľ v roku 1749 chrám v Čabinách vyhorel. Pomerne rýchlo sa však postavil nový chrám, zasvätený sv. Mikulášovi, jeho výstavbu financovala grófka Apollónia Révayová. Od roku 1834 sa v ňom nachádzal Ikonostas napísaný na dvoch drevených doskách.

V druhej polovici 19. storočia bol chrám opravený, v roku 1865 znovu vymalovaný, steny sa vybielili v roku 1877 a v roku 1892 sa vymenil ikonostas. V roku 1922 sa uskutočnila rozsiahla prestavba chrámu, ktorá skončila v roku 1924, počas pôsobenia kňaza Jána Kokinčáka. Výstavbu chrámu financovali z veľkej časti veriaci, ktorí odišli za prácou do Ameriky, nový chrám stojí na základoch starého kostola sv. Mikuláša. Chrám bol prestavaný v neorenesančnom ruskom slohu. Nový Ikonostas namaľoval akademický diecézny maliar Mikuláš Jordan z Prešova v roku 1924.

V roku 1966 sa uskutočnila oprava a obnova chrámu, interiér výzdoby upravoval opäť Mikuláš Jordan. V roku 2008 sa uskutočnila posledná obnova chrámu, počas ktorej sa vymenili okná a opravila fasáda. V chráme sa nachádza aj naprestolný obraz z roku 1892, s venovaním Jána Kralického, toto venovanie je napísané v starej rusínčine.

O našom chráme by sme mohli písať veľmi dlho, záujemcom o podrobnú históriu Chrámu Narodenia Presvätej Bohorodičky v Čabinách odporúčam monografiu Petra Borzu a Juraja Gradoša: *Historický schematizmus farností Prešovskej metropolie*, kde nájdete podrobne spracovaný historický vývoj nielen chrámu v Čabinách, ale aj gréckokatolíckych chrámov v celej Prešovskej archieparchie.

Otec Vladimír Pančák a otec Marek Valenčík počas slávenie Sv. liturgie

zdroj: archív Nadácie Slovakia Christiana

Svätý Otec František slávil v Prešove liturgiu sv. Jána Zlatoústeho, mnohí rímski katolíci nemajú o tejto liturgii bližšie vedomosti. Mohli by ste nám túto liturgiu stručne predstaviť, aké je jej celkové postavenie v gréckokatolíckej Cirkvi, kedy a ako často sa používa?

Liturgia svätého Jána Zlatoústeho je najčastejšie používanou liturgiou počas celého roka vo východnej Cirkvi, či už u nás gréckokatolíkov alebo v pravoslávnej cirkvi na Slovensku. Neslúži sa okrem aliturgických dní (v tieto dni sa neslúži žiadna svätá liturgia, napríklad na Veľký piatok pred Veľkou nocou – Paschou) a desiatich dní, kedy sa slúži Liturgia sv. Bazila Veľkého.

Anaforu (časť liturgie, kde sa premieňa chlieb a víno na telo a krv Ježiša Krista), ktorá je súčasťou tejto liturgie, upravil (zo staršej Liturgie sv. Bazila Veľkého) a priniesol do Konštantínopolu sv. Ján Zlatoústý z Antiochie a preto aj táto liturgia nesie jeho meno. Toto sa stalo niekedy na prelome 4. a 5. storočia.

Súčasná podoba Liturgie svätého Jána Zlatoústeho pochádza z polovice 14. storočia, kedy sa uskutočnila reforma byzantského obradu. Do cirkevnoslovanskej reči (staroslovienčiny) bola Liturgia svätého Jána Zlatoústeho preložená solúnskymi bratmi sv. Cyrilom a sv. Metodom v 9. storočí. Na Slovensku prvé preklady do slovenčiny vznikli v 30. rokoch 20. storočia.

Súčasný preklad do slovenskej reči je z roku 1997 a záväzne sa používa od 22. februára 1998. Zatiaľ neschválenou cirkevnou vrchnosťou uzrel svetlo sveta aj preklad tejto liturgie do rusínskeho kodifikovaného jazyka. Časť tohto textu (vo forme prosby – jekténie) sme mohli počuť aj 14. septembra 2021, kedy svätý otec František slúžil túto liturgiu v Prešove.

Svätý Ján Zlatoústý

zdroj: wikimedia commons

Rusínski gréckokatolícki veriaci približne v posledných dvoch desaťročiach začali ako liturgický jazyk používať rusínsky jazyk, ktorý nahrádza v liturgii v minulosti používanú staroslovienčinu či slovenčinu. Rusínsky jazyk sa vyučuje na univerzite v Prešove. Čo viedlo rusínskych kňazov a veriacich k tomu, že začínajú používať v liturgii rusínsky jazyk? Stretla sa táto reforma so všeobecným pochopením so strany všetkých veriacich a gréckokatolíckeho kléru?

Na Vašu otázku odpoviem jednoducho. Každý človek už zo svojej podstaty chce veci pochopiť, rozumieť im. A toto je hlavný a podstatný dôvod toho, prečo všetky národy sveta, aj ten náš rusínsky chce nebeského Otca oslavovať svojím vlastným jazykom, ktorý mu v podstate bol zhora daný od samého Pána Boha. Čiže odpoveď je skutočne jednoduchá, chceme počúvať Slovo Božie vo svojom jazyku, rozumieť mu a čo je najpodstatnejšie nakoniec pre každého kresťana, zhmotniť ho vo svojom živote.

Cesta prekladov do krásneho jazyka našich predkov, a teraz už od roku 1995 aj kodifikovaného jazyka, nebola vôbec jednoduchá. Trvá už dlhých 35 rokov, na počiatku celého procesu bol gréckokatolícky kňaz, otec František Krajňák a malá skupinka jeho spolupracovníkov, ktorí sa pustili do drobnej mravčej práce, pretože túžili, aby sa mohlo hlásiť Slovo Božie Rusínom v ich rodnom jazyku.

Vďaka nim a ich práci uzreli svetlo sveta katechizmus pre deti, texty Svätého Písma na nedele a sviatky cirkevného roka. Postupne pribúdali preklady rôznych modlitieb, svätého ruženca, molebenov, akatistov, preklad Trebníka pre kňazov, kompletného Nového zákona a množstvo iných potrebných liturgických textov.

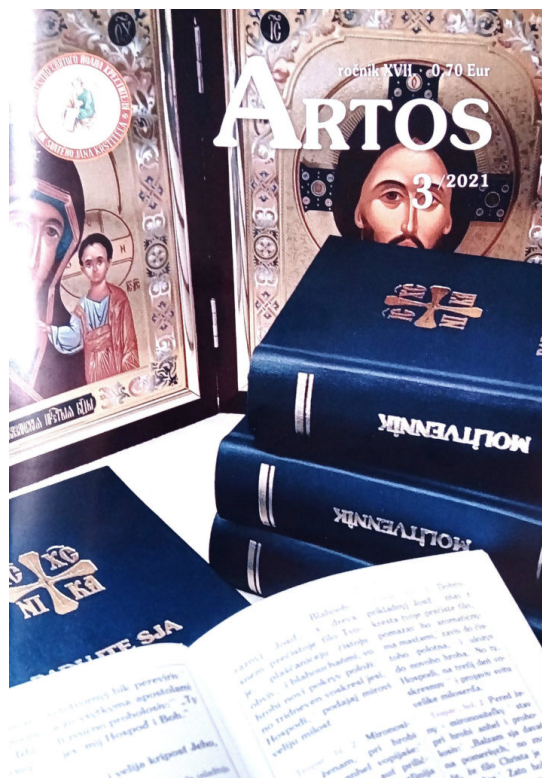
Postupne pribúdali ďalší spolupracovníci, väčšina z nich vyrastala v prostredí, kde pôsobil otec František Krajňák. Dnes sme siedmi kňazi, ktorí pokračujú v diele začatom otcom Františkom Krajňákom, pomáhajú nám desiatky laikov, ktorí sú nám cennou oporou.

A to, že je to Božie dielo, vidíme aj na tom, že základ všetkého, to je Najsvätejšia Eucharistia a s ňou spojená sv. liturgia je preložená do tohto krásneho jazyka. Chýba už len jedno, aby nám ju cirkevná vrchnosť schválila.

Čo sa týka Vašej otázky, ako ľudia prijímajú tieto preklady Vám odpoviem, že v drvivej väčšine prípadov sú z toho nadšení, no nájdu sa určite aj takí, ktorí majú z toho obavy, alebo sa boja čohosi neznámeho. Ale tu sme my, kňazi, kto by mal týmto ľuďom pomáhať a s láskou vysvetľovať, prečo je tak dôležité milovať svoj jazyk, svoj národ, aby nezanikol, aby rástol a rozmáhal sa.

Od roku 2003 viacerí rusínski kňazi, vrátane mňa, obnovili zaniknutý Spolok sv. Jána Krstiteľa, ktorý v roku 1862 založil gréckokatolícky kňaz Alexander Duchnovič. Tento spolok fungoval do roku 1874 a jeho hlavným cieľom bolo pomôcť gréckokatolíckym rusínskym veriacim nájsť svoju duchovnú a historickú identitu.

V týchto intenciách pokračujeme aj my a snažíme sa náš rusínsky národ nábožensky a kultúrne povzniesť, aby to, čo tento národ dostal od Pána Boha do vienka, nezostalo len pri krásnej rusnáckej – rusínskej pesničke, ale aby sme vedeli a milovali oslavovať Boha takým jazykom a darom, ktorým sme boli obdarení. Vydávame raz ročne *Rusínsky gréckokatolícky kalendár*, ktorý má podobu knižnej publikácie a štyrikrát v roku časopis *Artos*, v ktorom informujeme o svojich aktivitách i aktivitách našich podporovateľov a sympatizantov Spolku svätého Jána Krstiteľa. Takisto sa snažíme v časopisoch formovať duchovnými článkami náboženské povedomie našich čitateľov.

Rusínsky časopis *Artos*

zdroj: archív otca Pančáka

A na záver posledná otázka: Ak by to záviselo od Vás, ako by ste si predstavovali ďalšie prehlbovanie vzájomného duchovného súžitia medzi gréckokatolíckymi a rusínskymi veriacimi a duchovnými? Na čo by ste kládli najväčší dôraz?

Dovolím si vypomôcť prirovnaním pápeža svätého Jána Pavla II., ktorý prirovnal naše dva obrady – západný a východný k dýchaniu jedných pľúc. Dýchajme a žime ako jednotná Cirkev, ktorá podobne ako majú pľúca dva laloky, má dva obrady, tvoriace jeden celok.

Áno, je pravda že nie všetci gréckokatolíci a rímskokatolíci poznajú a orientujú sa v liturgii iného obradu. Sám ste spomínali, že ste nepoznali gréckokatolícku liturgiu, rovnako som ani ja v minulosti nepoznal rímskokatolícku liturgiu. Ale už 12 rokov chodím na kňazské exercície na Velehrad a spoznávam krásu rímskokatolíckej liturgie. A rímskokatolícki kňazi, naši priatelia zase obdivujú východnú spiritualitu a byzantský obrad. Spolu s nimi slávime aj Liturgiu sv. Jána Zlatoústeho.

Bol by som veľmi rád, keby aj rímskokatolíci aj gréckokatolíci spoznávali vzájomne krásu oboch liturgií, tvoriacich jeden harmonický celok. A pevne verím, že pri tomto vzájomnom spoznávaní sa oboch spoločenstiev zohrajú významnú úlohu v budúcnosti aj články, publikované na Vašom portáli.

Ďakujem za rozhovor.

Bolo mi potešením.

S otcom Vladimírom Pančákom sa zhováral redaktor Branislav Krasnovský

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/vychodoslovenska-obec-cabiny-a-chram-narodenia-presvatej-bohorodicky/>